

**ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
Західнодонбаський інститут**

ГРОШІ І КРЕДИТ

ПРОГРАМА

**нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів
галузь знань: 0305 Економіка та підприємництво
напрямок підготовки: 6.030505 Управління персоналом та
економіка праці**

**Павлоград
2016**

Навчальна програма нормативної навчальної дисципліни «Гроші і кредит» для студентів за галуззю знань 0305 Економіка та підприємництво, напрям підготовки: 6.030505 Управління персоналом та економіка праці, 2016 рік - 11 с.

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ: к.е.н., доцент кафедри управління персоналом та менеджменту Бойко Т.Ю,

Ухвалено на засіданні кафедри економіки та фінансів,
31 серпня 2016 р., протокол №   1

Затверджено Вченою радою Західнодонбаського інституту ПрАТ «ВНЗ
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

“20” вересня 2016 року, протокол № 1

МЕТА, ЗАВДАННЯ І МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Навчальна дисципліна «Гроші та кредит» є нормативною навчальною дисципліною, яка передбачена навчальним планом підготовки фахівців кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.030505 «Управління персоналом та економіка праці», спеціалізації «Економіка та управління персоналом».

Програма дисципліни складена відповідно до змісту і вимог освітньо-кваліфікаційної підготовки бакалаврів в галузі 0305 «Економіка та підприємництво».

Місце дисципліни у навчальному процесі. Вивчення дисципліни ґрунтується на знанні макроекономіки, мікроекономіки, історії економіки та економічної думки.

Метою дисципліни є формування наукового розуміння сучасної системи грошово-кредитних відносин, об'єктивних законів, принципів, методів та форм її розвитку та регулювання; набуття практичних навичок щодо застосування понять, категорій, методів та інструментів сучасної грошово-кредитної системи.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Гроші та кредит» є: з'ясування сутності, функцій та ролі грошей і кредиту; механізму функціонування грошової системи в ринковій економіці; закономірностей функціонування валютного ринку і валютної системи, грошового ринку; засвоєння ролі, специфіки та практики використання грошово-кредитної політики центрального банку, напрямів діяльності банків та небанківських фінансових інститутів щодо грошово-кредитного обслуговування суб'єктів господарювання та населення в Україні.

Предметом навчальної дисципліни є система грошово-кредитних відносин у суспільстві та закономірності його розвитку.

Навчання студентів здійснюється на лекціях, практичних заняттях, під час самостійної та індивідуальної роботи студентів із застосуванням наочності та технічних засобів навчання, що забезпечує закріплення теоретичних знань та отримання практичних навичок, сприяє розвитку творчого мислення студентів.

Оцінювання знань студентів відбувається під час поточного, модульного та підсумкового контролю. Об'єктами поточного контролю є: знання та практичні навички, творчі здібності студента; систематичність та активність поточної роботи; результати виконання обов'язкових завдань з практичних занять, а також завдань для самостійного опрацювання та індивідуальної роботи. Оцінювання знань здійснюється на практичних заняттях шляхом письмового опитування, вирішення задач, письмового тестування, перевірки індивідуальних завдань, проходження модульного контролю.

Підсумкове оцінювання знань студентів здійснюється з урахуванням результатів оцінювання поточної роботи в семестрі та результатів письмового екзамену за 100-бальною системою з подальшим переведенням традиційної шкали оцінювання за системою ECTS.

Унаслідок вивчення і засвоєння програми курсу «Гроші та кредит» студенти мають **знати:**

- сутність, функції, концепції грошей і кредиту та їх роль у ринковій економіці;
- закономірності та специфіку функціонування грошового ринку як теоретико-методологічної бази державної монетарної політики;
- структуру та практичні засади функціонування грошової системи;
- основи побудови банківської системи та операцій банків;
- закономірності розвитку і функціонування валютного ринку;
- причини та закономірності розвитку інфляційних процесів, а також методи державного регулювання інфляції;
- особливості функціонування та інструментарій небанківських фінансових посередників;
- цілі та основні напрями діяльності міжнародних валютно-кредитних установ.

На основі отриманих знань студенти повинні *вміти*:

- здійснювати порівняльний аналіз існуючих теоретичних концепцій та теорій грошей та кредиту;
- об'єктивно оцінювати економічні процеси, які відбуваються в суспільстві;
- аналізувати стан та перспективи розвитку системи фінансового посередництва;
- оцінювати вплив грошово-кредитної сфери на соціально-економічні процеси;
- аналізувати процеси, що відбуваються на грошово-кредитному ринку, у тому числі щодо грошово-кредитної політики центробанку;
- використовувати отримані знання у практичній діяльності, зокрема фаховій, а також при здійсненні наукових досліджень.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність і функції грошей.

Походження грошей. Концепції походження грошей. Поява грошей як результат еволюційного розвитку товарного обміну. Роль держави у творенні грошей. Сутність грошей. Гроші як загальний еквівалент і особливий товар. Гроші як абсолютно ліквідний актив. Функціональний підхід до визначення сутності грошей. Гроші як гроші та гроші як капітал.

Форми грошей та їх еволюція. Повноцінні гроші: сутність, еволюція. Демонетизація золота. Сутність та кредитна природа неповноцінних грошей. Розвиток неповноцінних грошових форм. Вартість грошей. Вартість грошей як грошей. Вплив зміни вартості грошей на економічні процеси. Ціна грошей як капіталу.

Функції грошей. Поняття функції грошей. Проблема функцій грошей в економічній теорії. Суть, сфера використання та особливості реалізації функцій міри вартості, засобу обігу, засобу платежу, засобу нагромадження, світових грошей. Взаємозв'язок функцій грошей. Вплив на функції грошей зміни вартості грошей. Якісні властивості грошей.

Тема 2. Грошовий обіг і грошові потоки.

Грошовий оборот. Сутність та економічна основа грошового обороту. Модель грошового обороту. Грошові потоки та їх балансування. Структура грошового обороту за економічним змістом та формою платіжних засобів. Сектор грошового обігу, сектор фіскально-бюджетного обороту, сектор кредитного обороту. Сектори готівкового та безготівкового обороту.

Маса грошей в обороті. Грошова маса: поняття, класифікація. Вплив зміни грошової маси на економічні процеси. Грошові агрегати: поняття, характеристика. Грошова база. Швидкість обігу грошей: поняття; методи розрахунку; фактори, що її визначають. Закон грошового обігу: сутність, вимоги та наслідки їх порушення. Механізм зміни маси грошей в обороті. Первинна емісія центрального банку. Вторинна емісія депозитних грошей комерційними банками.

Тема 3. Грошовий ринок.

Основи функціонування грошового ринку. Суть грошового ринку. Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Особливості прояву на грошовому ринку попиту, пропозиції та ціни.

Інституційна модель грошового ринку. Суб'єкти грошового ринку. Сектори прямого й опосередкованого фінансування. Структура грошового ринку. Ринок позичкових зобов'язань, ринок цінних паперів, валютний ринок. Фондовий ринок, ринок банківських кредитів, ринок послуг небанківських фінансово-кредитних установ. Ринок грошей та ринок капіталів.

Попит на ринку грошей. Поняття попиту на гроші. Цілі та мотиви попиту на гроші. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші. Пропозиція на ринку грошей. Суть та механізм формування пропозиції грошей. Фактори впливу на пропозицію грошей. Графічна модель грошового ринку. Рівновага на грошовому ринку та процент. Вплив на ринок змін у пропозиції грошей та у попиті на них.

Тема 4. Грошові системи.

Грошова система. Сутність, призначення та структура грошової системи. Елементи національної грошової системи. Види грошових систем та їх еволюція. Системи металевого та паперово-кредитного обігу. Ринкові та неринкові грошові системи. Відкриті та закриті грошові системи. Регульовані та саморегульовані грошові системи.

Необхідність створення грошової системи. Створення та розвиток грошової системи України. Особливості процесу запровадження національної валюти в Україні.

Платіжні системи. Платіжні інструменти. Організаційна структура платіжної системи. Якісні характеристики платіжної системи. Монетарна політика – ключовий механізм грошової системи. Методи державного регулювання грошового обороту та грошового ринку.

Тема 5. Інфляція та грошові реформи.

Інфляція. Сутність та форми прояву інфляції. Види інфляції за формою прояву; за темпами знецінення грошей; за чинниками, що спричиняють інфляційний процес. Вимірювання інфляції. Закономірності інфляційного процесу. Причини інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції.

Методи державного регулювання інфляції. Кейнсіанський підхід до регулювання інфляції. Дефляційна політика. Політика доходів. Заходи антиінфляційної політики ринкового спрямування.

Особливості інфляційного процесу в Україні. Грошова реформа як складовий елемент антиінфляційних заходів. Сутність грошової реформи. Види грошових реформ за глибиною реформаційних заходів, за характером обміну старих грошей на нові, за порядком введення в обіг нових грошей.

Особливості проведення грошової реформи в Україні.

Тема 6. Валютний ринок і валютні системи.

Сутність валюти та валютних відносин. Види валюти. Конвертованість валют.

Основи функціонування валютного ринку. Суть, об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Попит, пропозиція та ціна на валютному ринку. Структура та класифікація валютного ринку. Чинники впливу на кон'юнктуру валютного ринку. Функції валютного ринку. Сутність та види валютних операцій. Характеристика конверсійних валютних операцій.

Валютний курс. Сутність та економічна основа валютного курсу. Фактори впливу на валютний курс. Режими валютних курсів. Регулювання валютних курсів.

Валютні системи. Поняття та види валютних систем. Валютна система України: структура, особливості формування. Європейська валютна система. Світова валютна система.

Валютне регулювання як складова валютної політики. Поняття та напрями валютної політики. Сутність та методи валютного регулювання. Валютні обмеження. Курсова політика. Облікова (дисконтна) політика. Валютні інтервенції (девізна політика). Регулювання сальдо платіжного балансу. Формування та використання золотовалютних резервів.

Тема 7. Кількісна теорія грошей та сучасний монетаризм.

Загальні основи теорії грошей. Товарна теорія грошей. Кількісна теорія грошей. Методологічні засади. Економічні причини появи кількісного підходу до вивчення ролі грошей. Розвиток класичної кількісної теорії. Трансакційний варіант І. Фішера. Неокласичний варіант кількісної теорії грошей. Кон'юнктурна теорія цінності грошей М.І. Тугана-Барановського. Кембриджська версія. Внесок Дж. М. Кейнса у розвиток кількісної теорії грошей. Передумови виникнення кейнсіанської теорії. Оцінка ролі держави в економічному регулюванні. Передатний механізм впливу грошей на економіку. Аналіз мотивів нагромадження грошей. Інфляційні наслідки реалізації кейнсіанських концепцій.

Сучасний монетаризм як напрям розвитку кількісної теорії. Економічні передумови появи монетаризму. Грошова сфера як головний об'єкт державного регулювання економіки. Внесок М. Фрідмана в розробку монетарної політики. Сучасний кейнсіансько-неокласичний синтез. Грошово-кредитна політика України у світлі грошових теорій.

Тема 8. Кредит у ринковій економіці.

Сутність кредиту. Теоретичні концепції кредиту. Натуралістична теорія кредиту. Капіталотворча теорія кредиту. Об'єкт та суб'єкти кредитних відносин. Загальні передумови та економічні чинники необхідності кредиту. Функції кредиту. Зв'язок кредиту з іншими економічними категоріями. Стадії та закономірності руху кредиту. Принципи кредитування.

Критерії класифікації кредиту. Форми кредиту. Види кредиту. Внутрішньоекономічний (національний) кредит. Характеристика міжгосподарського, банківського, державного, споживчого, міжнародного кредиту. Види зовнішньоекономічного (міжнародного) кредиту.

Економічні межі кредиту. Макро- та мікроекономічні межі, кількісна та якісна межі кредиту: сутність і наслідки їх порушення. Роль кредиту в ринковій економіці. Роль кредиту в розвитку економіки. Розвиток кредитних відносин в економіці України.

Тема 9. Фінансові посередники грошового ринку.

Сутність та види фінансового посередництва. Фінансовий посередник як суб'єкт грошового ринку. Види фінансових посередників. Економічні вигоди фінансового посередництва.

Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва. Місце банків на грошовому ринку. Правові та економічні аспекти визначення сутності банку. Функції та роль банків. Банківська система. Поняття банківської системи. Функції банківської системи. Стабільність банківської системи та механізм її забезпечення. Основи організації банківської системи. Становлення та розвиток банківської системи України.

Роль небанківських фінансово-кредитних установ на грошовому ринку. Економічне призначення та класифікація небанківських фінансово-кредитних установ. Характеристика основних видів договірних та інвестиційних фінансових посередників. Діяльність небанківських фінансово-кредитних установ в Україні.

Державне регулювання діяльності фінансових посередників. Інновації у фінансовому посередництві.

Тема 10. Центральні банки.

Призначення центрального банку. Причини створення центральних банків та особливості їх діяльності у сучасних умовах. Організаційно-правовий статус центральних банків.

Функції та основні напрями діяльності центробанку. Функції центрального банку. Основні напрями діяльності центробанку: емісійний центр держави, банк банків, орган банківського регулювання та нагляду, банкір і фінансовий агент уряду, провідник монетарної політики.

Національний банк України – центральний банк держави. Особливості становлення НБУ. Принципи функціонування НБУ. Функції та операції НБУ.

Тема 11. Комерційні банки.

Комерційні банки: поняття, призначення, класифікація. Походження та розвиток комерційних банків. Основи організації та особливості діяльності комерційних банків.

Операції та послуги комерційних банків. Сутність та класифікація банківських операцій. Пасивні операції комерційних банків. Активні операції банків. Банківські послуги: поняття, класифікація, характеристика.

Стабільність банків і механізм її забезпечення. Економічні нормативи діяльності комерційних банків. Прибутковість як елемент банківської стабільності.

Становлення та розвиток комерційних банків в Україні.

Тема 12. Міжнародні валютно-кредитні установи та форми їх співробітництва з Україною.

Інтеграційні процеси та створення міжнародних валютно-кредитних установ. Міжнародний валютний фонд. Призначення та функції МВФ. Програми МВФ. Співробітництво МВФ з Україною.

Світовий банк. Мета діяльності та структура. Міжнародний банк реконструкції та розвитку: особливості функціонування, проекти в Україні. Міжнародна Асоціація розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Багатостороння агенція гарантування інвестицій, Міжнародний центр урегулювання інвестиційних конфліктів: загальна характеристика, основні напрями діяльності.

Європейський банк реконструкції та розвитку. Мета і специфіка діяльності. Пріоритети діяльності ЄБРР в Україні. Банк міжнародних розрахунків. Цілі, основи організації та функції БМР. Перспективи співпраці НБУ з БМР.

Рекомендована література

Законодавчі та нормативні документи

1. Декрет Кабінету міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” від 19.02.1993 № 15-93 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – <http://rada.gov.ua>.
2. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121-III (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – <http://rada.gov.ua>.
3. Закон України “Про Національний банк України” від 20.05.1999 № 679-XIV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – <http://rada.gov.ua>.
4. Закон України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні” від 05.04.2001 № 2346-III (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – <http://rada.gov.ua>.
5. Інструкція "Про порядок регулювання діяльності банків в Україні", затверджена Постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 № 368 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – <http://rada.gov.ua>
6. Положення про надання Національним банком України стабілізаційних кредитів банкам України. Постанова НБУ №327 від 19.07.2010. [Електронний ресурс]. – <http://rada.gov.ua>
7. Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS із змінами, внесеними згідно з Постановою Національного банку № 60 від 23.02.2005 р. [Електронний ресурс]. – <http://rada.gov.ua>
8. Положення “Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України”. Постанова НБУ № 259 від 30.04.2009 р. [Електронний ресурс]. – <http://rada.gov.ua>.

Основна література

1. Адамик Б.П. Центральний банк і грошово-кредитна політика: Підручник (Рекомендовано МОН України) – К.: «Кондор», 2011. – 416с.
2. Андрєєва О.В. Банківська система: навчально-методичний посібник для самостійної та індивідуальної роботи студентів економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання /Андрєєва О.В. – К.: ДЕТУТ, 2015. - 183 с.
3. Бакаєв Л. О., Соколова Е. О., Шиндирук І. П., Грознецька Л. П. Ринок фінансових послуг. Навчальний посібник. – К.: ДЕТУТ, 2014. – 384 с.
4. Вовчак О.Д., Бучко І.Є., Костак З.Р. Гроші та кредит: Навчальний посібник (Рекомендовано МОН України). - К.: Центр учбової літератури, 2012. – 360с.
5. Гроші та кредит: підручник / [М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.] ; за наук. ред. М. І. Савлука ; [редкол.: М. І. Диба (голова), І. Б. Івасів, А. М. Мороз та ін.] – К. : КНЕУ, 2008. – 744 с.
6. Гроші та кредит : навч.-метод. посіб. для студ., що навчаються за фахом 6.050107 - Економіка підприємства (кредит.-модул. система) / нар. укр. акад., [каф. економіки підприємства ; авт.-сост. Г. Б. Тимохова]. – Х. : Вид-во НУА, 2014.–124с.
7. Коваленко Д.І., Венгер В.В. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика: Навчальний посібник (Рекомендовано МОН України). - К.: Центр учбової літератури, 2013. – 578с.

8. Колотуха С.М., Власюк С.А. Гроші та кредит: Навчальний посібник (Рекомендовано МОН України). - К.: Знання, 2012. – 495с.
9. Прасолова С. П. Банківські операції [текст] : навч. посіб. та практ. / С. П. Прасолова, О. С. Вовченко– К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 568 с.
10. Сич Є. М. Ринок фінансових послуг [Текст] : навч. посіб. / Є. М. Сич, В. П. Ільчук, Н. І. Гавриленко ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Черніг. держ. технол. ун-т. - К. : Центр учб. л-ри, 2012. - 428 с.
11. Холодна Ю. Є. Банківська система : навчальний посібник / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 316 с.
12. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Підруч. / А.В. Сілакова, Г.І. Лановська, Н.І. Климаш, [та ін.] за заг. ред. Т.А. Говорушко.– Львів «Магнолія 2006», 2015. – 224 с.
13. Щетинін А. І. Гроші та кредит : підручник / Щетинін А. І. – К : Центр навчальної літератури, 2010. – 440 с.

Додаткова література

1. Банківські операції [Текст]: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Державний комітет статистики України; Національна академія статистики обліку та аудиту. - К. : ДП "Інформаційно-аналітичне агенство", 2010. - 271 с. - ISBN 978-617-571-008-1 : Б. ц.
2. Біржова діяльність [Текст] : навчальний посібник / Т.В.Пепа, Т.І.Пішеніна, В.В.Лавринович. - К. : Ліра-К, 2009. - 540 с. - ISBN 978-966-96938-7-7 : Б. ц.
3. Булесєв І.П., Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Гаврікова А.В. Гроші та кредит. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 120 с.
4. Валютне регулювання та контроль [Текст] : навчальний посібник / За заг. ред. О.В. Боришкевича. - К. : КНЕУ, 2008. - 400 с. - ISBN 978-966-483-051-2 : Б. ц.
5. Гроші та кредит: навч.-метод. посіб. для студ., що навчаються за фахом 6.050107 - Економіка підприємства (кредит.-модул. система) / нар. укр. акад., [каф. економіки підприємства ; авт.-сост. Г. Б. Тимохова]. – Х.: Вид-во НУА, 2014.–124с.
6. Збірник тестів та ситуаційних завдань для самостійного вивчення навчальних дисциплін напряму підготовки "Фінанси і кредит" для студентів коледжу. Частина 1. [Текст] / В. Я. Голюк [та ін.] ; За заг. ред. проф. В. І. Грушка ; Університет економіки та права "КРОК", КЕПІТ. - К. : Університет економіки та права "КРОК", 2011. - 94 с. - ISBN 978-966-7735-56-2 : Б. ц.
7. Історія грошей і банківництва [Текст] : підручник / За ред. С.К. Реверчука. - К. : Атіка, 2004. - 340 с. - ISBN 966-326-023-8 : Б. ц.
8. Міжнародна економіка [Текст] : навчальний посібник (для слухачів магістерської програм "Бізнес-адміністрування") / Університет економіки та права "КРОК". - К. : Університет економіки та права "КРОК", 2011. - 128 с. - Б. ц.
9. Ринок фінансових послуг [Текст]: навчальний посібник / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. - К. : Знання, 2010. - 532 с.
10. Ринок фінансових послуг [Текст] : підручник / За ред. О.А. Кириченко, М.П. Денисенка, А.В. Чупіса. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Дорадо-друк, 2009. - 352 с. - ISBN 978-966-7735-26-5
11. Цінні папери і фондовий ринок [Текст] : навчальний посібник / О. С. Поважний, Н. С. Орлова, А. Л. Свечкіна ; Донецький державний ун-т управління.

- Львів : Магнолія 2006, 2010. - 361 с. - (Вища освіта в Україні). - ISBN 978-617-574-008-8 : Б. ц.

Періодичні видання

Банківська справа
Вісник національного банку України
Фінанси України
Фінансові послуги
Економіст
Економіка України

Рекомендовані Інтернет-ресурси

1. Офіційний сайт Асоціації українських банків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aub.org.ua>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Державної установи Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua>
4. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uainsur.com>
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
7. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
8. Офіційний сайт Рахункової палати України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua>